

*ByPass, underveis
- og sluttevaluering*

Sluttrapport

Av

Knut Aarvak

Fredrikstad desember 2001

RAPPORTFORSIDE

Rapportnr: OR 43.01	ISBN nr: 82-7520-444-5 ISSN nr: 0803-6659	Rapporttype: Oppdragsrapport
Rapporttittel: ByPass, underveis- og sluttevaluering, sluttrapport		Forfatter(e): Knut Aarvak
Prosjektnummer: 380190	Prosjekttittel: ByPass	
Oppdragsgiver(e): Siviltjenesteadministrasjonen Dillingøy Oppdragsgivers referanse: Hans Haaland		
Resymè: <p>Det overordnede målet for ByPass er å utvikle tiltak mot vold og kriminalitet rettet mot ungdom i Oslo mellom 13 og 25 år gjennom bruk av sivile vernepliktige knyttet til ulike partnere som arbeider med målgruppen. Siviltjenesteadministrasjonen Dillingøy er prosjektansvarlig. Det er etablert en egen prosjektledelse lokalisert til Oslo. ByPass gjennomføres som prosjekt i tidsperioden 01.01.00 til 31.12.01.</p> <p>Det er gjennomført både en underveis- og sluttevaluering. Undersevalueringen har vært rettet inn mot å ta vare på erfaringene periodisk som grunnlag for justering og videreutvikling av innhold i og opplegg av ByPass. Datagrunnlag er knyttet til informasjon fra partnere, sivile vernepliktige og prosjektansvarlig/ledelse gjennom spørreskjemaer og intervjuer. Sluttevalueringen har vært rettet inn mot å avdekke målgruppens erfaringer med effektene av ByPass basert på bruk av spørreskjema knyttet til et mindre strategisk utvalg fra den samlede målgruppen.</p> <p>Erfaringene med prosjektet er gjennomgående så positive at det allerede er truffet beslutning om videreføring av prosjektet som fast tiltak.</p> <p>I sum har man i prosjektet lyktes med å avklare rolle/oppgaver for de sivilt vernepliktige koblet opp til de deltakende partnere som det er gode holdepunkter for å mene har voldsforebyggende effekter bedømt ut fra partnernes, de sivilt vernepliktiges og målgruppens erfaringer.</p> <p>I fortsettelsen synes det viktig å ta vare på de positive erfaringene særlig mht engasjement og motivasjon i stor grad befordret av det lederskap som har vært utøvd.</p> <p>Samtidig foreligger det viktige utviklingsmuligheter knyttet til bedre samarbeid mellom partnerne og andre samarbeidende institusjoner, erfaringsbasert kompetanseutvikling og utvikling av ny kunnskap knyttet til denne type tiltak, opparbeiding av enda bedre kjennskap til og kunnskap om ByPass internt i de ungdomsmiljøene den enkelte partner arbeider mot samt utvikling av klarere kriterier for valg av partnere som kan bidra til å realisere de voldsforebyggende målsettingene med ByPass.</p>		
Emneord: <ul style="list-style-type: none">• Voldsforebygging• Sivil verneplikt	Tilgjengelighet: Åpen Denne side: Åpen Denne rapport: Åpen	Antall sider inkl. bilag: 26
Godkjent Dato: 15.12.01		
_____ Prosjektleder (sign)	_____ Instituttleder (sign)	

INNHold

SAMMENDRAG.....	4
1. INNLEDNING.....	6
1.1. Beskrivelse av ByPass.....	6
1.2. Mandat for evalueringen.....	7
1.3. Metodisk opplegg av underveis- og sluttevalueringen.....	8
2. ARBEIDSMÅL - RESULTATER OG RESSUR SINNSATS.....	9
2.1. Innledning.....	9
2.2. Resultater.....	9
2.3. Ressursinnsats.....	12
3. EFFEKT MÅL - OPPNÅDDE RESSULTATER.....	13
3.1. Voldsforebyggende effekter.....	13
3.2. Sammenhengen mellom arbeidsoppgaver for de sivile vernepliktige og voldsforebyggende effekter.....	13
3.3. Sammenheng mellom valg av partnere og og voldsforebyggende effekter.....	15
4. REKRUTTERING AV VERNEPLIKTIGE.....	15
4.1. Opplegg av rekrutteringsprosessen.....	15
4.2. Den vernepliktiges tjenestetid.....	16
4.3. Tilgang på vernepliktige.....	16
5. DE VERNEPLIKTIGES ERFARINGER MED OG INNSTILLING TIL TJENESTEN.....	16
6. SAMARBEID OG INTEGRASJON MELLOM DE ULIKE PARTNERNE MED FOKUS PÅ NETTVERKSPATRULJEN.....	17
7. OPPLÆRINGENS INNHold SOM ET TJENESTEFORBEREDENDE TILTAK.....	19
8. PARTNERNES ERFARINGER, INNSTILLING OG FORHOLD TIL SITT ANSVAR OG OPPGAVE SOM PARTNER.....	21
9. PARTNERNES INNSTILLING TIL ANSVAR OG OPPGAVER DERSOM DET STILLES KRAV OM (1) BOLIG OG (2) BETALING FOR TJENESTEN.....	21
10. STRUKTUR FOR OG ORGANISERING (1) SETT I FORHOLD TIL PROSJEKTET SOM PROSJEKT, OG (2) SOM ORDINÆRT TILTAK.....	22
11. KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER.....	24
11.1. Konklusjoner.....	24
11.2. Anbefalinger.....	24

REFERANSER

SAMMENDRAG

Beskrivelse av ByPass

Det overordnede målet for ByPass er å utvikle tiltak mot vold og kriminalitet rettet mot ungdom i Oslo mellom 13 og 25 år gjennom bruk av sivile vernepliktige knyttet til ulike partnere som arbeider med målgruppen.

Siviltjenesteadministrasjonen Dillingøy er prosjektansvarlig. Det er etablert en egen prosjektledelse lokalisert til Oslo.

ByPass gjennomføres som prosjekt i tidsperioden 01.01.00 til 31.12.01.

Opplegg av underveis- og sluttevalueringen/datagrunnlag

Det har blitt gjennomført et samlet underveis- og sluttevalueringssopplegg for ByPass.

Underveisevalueringen har vært lagt opp som en periodisk erfaringsinnhenting kvartalsvis i fire runder, først gang i desember 2000 og siste gang i 3. kvartal 2001. Datainnsamlingen er lagt opp med bruk av et underveisevalueringsskjema for partnerne og de sivile vernepliktige. Svarprosentene på de fire rundene har ligget mellom 75-80%.

Sluttevalueringen har primært vært rettet inn mot å avdekke målgruppens erfaringer med effektene av ByPass. Det har blitt gjort gjennom en spørreskjemaundersøkelse gjennom et strategisk utvalg knyttet til 8 av partnerne med totalt 294 respondenter.

Konklusjoner

Samlet synes ByPass pr dags dato å være kjennetegnet ved:

- *positive arbeidsresultater* mht
 - rolle/oppgaver for de sivile vernepliktige som gir muligheter for voldsforebyggende og voldshindrende effekter
 - rolle/oppgaver for de sivile vernepliktige med betydelig relevans for og godt integrert i partnernes voldsforebyggende arbeide
 - i hovedsak vel fungerende og motiverte sivile vernepliktige og partnere
- *positive holdepunkter* for å mene at prosjektet har både voldsforebyggende og voldshindrende effekter, bedømt ut fra partnernes, de sivile vernepliktiges og målgruppens erfaringer og vurderinger.
- gjennomgående *positive erfaringer* med gjennomføring av prosjektet mht
 - rekruttering av partnere og sivilt vernepliktige
 - klarhet i mål og målgruppe for ByPass
 - klarhet i rolle/oppgaver for de sivilt vernepliktige
 - oppfølging av partnerne og de sivilt vernepliktige

- meget godt sosialt miljø blant de sivilt vernepliktige
- løpende arbeide for å videreutvikle ByPass som tjenesteform
- gjennomgående *middels positive erfaringer* med gjennomføring av prosjektet mht
 - opplæring av de sivilt vernepliktige
 - lav innbyrdes kontakt mellom partnerne samtidig som de opplever slik kontakt som viktig
 - informasjon og profilering av ByPass, særlig internt hos partnerne

Anbefalinger

Videreføring av positive erfaringer

Et hovedanliggende i videreføringen av ByPass må være å hegne om de positive erfaringene som er gjort i pilotprosjektet. Dette gjelder særlig å opprettholde det engasjement og motivasjon som har preget alle deltakerne i prosjektet. Vi tror dette særlig dreier seg om å videreføre det lederskap som har vært utøvd i prosjektledelsen, understøttet av både prosjekteier og styringsgruppe. Mulighetene for å få dette til burde være meget gode med forutsetning i at man skal arbeide videre med de samme personalressursene og at det pr dags dato ikke er noen indikasjoner på at noen av partnerne ønsker å trekke seg ut, snarere tvert imot.

Vi tror også at det er viktig å videreføre den utviklingsorienterte innretningen på det lederskapet som har vært utøvd. For å opprettholde engasjement og motivasjon er det viktig hele tiden å kunne være på jakt etter nye muligheter for å videreutvikle ByPass.

Utviklingsmuligheter

Ut fra erfaringene i ByPass synes det å foreligge viktige utviklingsmuligheter på følgende områder:

- samarbeid mellom partnerne, mht til erfaringsutveksling/læring, bruke hverandres tjenester og utvikle fellestiltak
- ytterligere utvide og styrke kontakten og samarbeidet med andre enheter utenfor ByPass som har oppgaver med relevans for det voldsforebyggende arbeidet i ByPass, f eks politi, ulike kommunale enheter, etc
- videreføre arbeidet med kompetanseutvikling med fokus på erfaringsbasert læring knyttet til videreutvikling av tiltak, metoder og arbeidsformer innenfor rammen av ByPass
- legge større vekt på og utvikle tiltak for å spre informasjon og kunnskap om ByPass særlig internt i de ungdomsmiljøene som den enkelte partner arbeider mot
- utvikle klarere kriterier for valg og sammensetning av en partnerportefølje med fokus på arbeidsoppgaver for de sivile vernepliktige som kan bidra til å skape de voldsforebyggende effekter man har som målsetting med ByPass

1. INNLEDNING

Den foreliggende rapporten representerer sluttrapporten fra evalueringen av ByPass som pilotprosjekt.

ByPass har vært evaluert både gjennom et underveis- og sluttevalueringsopplegg. Rapporten sammenfatter erfaringene fra det samlede evalueringsopplegget, strukturert ut fra hovedpunktene i mandatet for evalueringen (jfr. punkt 1.2) og er basert på fem delrapporter, fire knyttet til underveisevalueringen og en knyttet til sluttevalueringen. Rapporten bygger også prosjektlederens egen sluttrapport for prosjektet (jfr referanseliste).

1.1. Beskrivelse av ByPass

1.1.1. Mål, innhold og rammer for ByPass

Visjonen for ByPass er at det skal bidra til å forebygge vold og kriminalitet gjennom meningsfulle tiltak rettet mot unge av unge, og utvikle kunnskap, kompetanse og erfaring som kan nyttegjøres av deltakerne og andre aktører som steller med konfliktløsning og voldsforebygging.

Det *overordnede målet* for ByPass er å "utvikle tiltak mot vold og kriminalitet gjennom bruk av sivilt vernepliktige i Oslo".

Målgruppen for ByPass er ungdom i Oslo mellom 13 og 25 år.

Rammene rundt ByPass er som følger:

- Tiltakene skal settes ut i livet gjennom partnere som har det daglige ansvaret for å legge forholdene til rette for de sivile vernepliktige. Partnerne skal utvikle meningsfulle og samfunnsnyttige voldsforebyggende tiltak og aktiviteter. Partnerne har veiledningsansvar overfor den sivile vernepliktige
- Partnerne er foreløpig unntatt fra kravet om å stille bolig til de sivilt vernepliktige, samt å betale tjenesten
- Det skal stilles spesielle krav til de sivile vernepliktige mht motivasjon, egnethet og skikkethet som det skal tas hensyn til ved rekruttering av deltakere
- Det skal legges spesiell vekt på opplæring, veiledning og oppfølging slik at prosjektet skal utvikle kompetanse og erfaring innenfor konfliktløsning og voldsforebygging
- Prosjektet og tiltakene skal evalueres løpende av et eget forum

Tiltakene skal beskrives gjennom en fastlagt mal omfattende følgende hovedpunkter:

- Beskrivelse av virksomheten
- Beskrivelse av problemområdet
- Beskrivelse av det voldsforebyggende tiltaket med tilhørende aktiviteter
- Arbeidsbeskrivelse for den sivile vernepliktige

- Forventet resultat

I sum kan kjerneideen med bruken av de sivile vernepliktige i ByPass beskrives med ordene

- Gjenkjennelse
- Tilgjengelighet
- Tilstedeværelse
- Kunnskap

ByPass er **organisert** som følger: Siviltjenesteadministrasjonen Dillingøy (SAD) er ansvarlig for ByPass og skal godkjenne samtlige partnere og tiltak. De som er tilknyttet ByPass enten som ansatt eller sivile tjenestepliktige, vil være administrativt underlagt SAD. Det er etablert en egen styringsgruppe for ByPass. Det er også etablert et eget faglig forum som et uformelt møtested for så vel sivile vernepliktige og representanter for partnerne.

ByPass gjennomføres som prosjekt i tidsperioden 01.01.00 til 31.12.01.

1.2. Mandat for evalueringen

Det samlede opplegg for evaluering av ByPass omfatter både et opplegg for underveisevaluering og et opplegg for sluttevaluering.

De to evalueringsoppleggene skal gi svar på følgende hovedspørsmål:

- Samsvar mellom målsetting og innsats
- Registrering og vurdering av oppnådde resultater
- Rekruttering av vernepliktige til prosjektet/tjenesten
- Kartlegging av den vernepliktiges erfaring med og innstilling til tjenesten
- Nettverkspatroljen, kartlegging av effekt for integrasjon mellom de enkelte tjenestesteder og konkrete endringer i det offentlige rom
- Erfaring med opplæringens innhold som et tjenesteforbereidende tiltak
- Kartlegging av partnernes erfaringer, innstilling og forhold til sitt ansvar og oppgave som partner i ByPass
- Vurdering av partnernes innstilling til ansvar og oppgave dersom det stilles krav om (1) bolig og (2) betaling for tjenesten
- Vurdering av struktur for og organisering (1) sett i forhold til prosjektet som prosjekt, og (2) som ordinært tiltak
- Vurdering av spesielle tiltak for integrering i Siviltjenesteadministrasjonen på Dillingøy
- Forslag til andre elementer som bør evalueres

Underveisevalueringen er først og fremst rettet inn mot å kartlegge partnernes og de sivile vernepliktiges erfaringer med gjennomføringen av ByPass samt utarbeide opplegg for sluttevalueringen.

Sluttevalueringen er først og fremst rettet inn mot å kartlegge målgruppens erfaringer med ByPass.

1.3. Metodisk opplegg av underveis- og sluttevalueringen

Underveisevalueringen

Underveisevalueringen har vært lagt opp som en periodisk erfaringsinnhenting kvartalsvis i fire runder, først gang i desember 2000 og siste gang i 3. kvartal 2001. Datainnsamlingen er lagt opp med bruk av et underveisevalueringsskjema for partnerne og de sivile vernepliktige.

En oversikt over svarprosentene for hver av de fire rundene er vist i følgende tabell.

	Svarprosent 01.01	Svarprosent 01.04	Svarprosent 01.09	Svarprosent 15.11
Partnerne	93	72	78	82
Sivile vernepliktige	63	83	75	82

Sluttevalueringen

Sluttevalueringen har primært vært rettet inn mot å avdekke målgruppens erfaringer med effektene av ByPass. Det har blitt gjort gjennom en spørreskjemaundersøkelse gjennom et strategisk utvalg knyttet til 8 av partnerne med totalt 294 respondenter. En oversikt over sammensetningen av utvalget er vist i følgende tabell:

Partner	Planlagt utvalg	Faktisk utvalg
Riverside	60	38
Oslo Sportsklubb	30	8
FRIGO	30	10
Ungdomsbølgen	30	6
Sandaker vgs	60	59
Elvebakken vgs	60	57
Ulsrud vgs	60	59
Ullern vgs	60	57
Samlet	390	294

Det samlede utvalget kan karakteriseres som følger:

- 52% av utvalget er jenter og 48% gutter (N=294)
- 55% bare norsk og 45% annen kulturell bakgrunn (N=291)
- gjennomsnittsalder på 17 år med variasjon fra 13 til 23 år (N=287)

I tillegg er rapporten basert på deltakelse på møter i styringsgruppe, med oppdragsgiver (SAD) og prosjektledelsen samt individuelle samtaler med oppdragsgiver og prosjektledelsen.

2. ARBEIDSMÅL - RESULTATER OG RESSUR SINNSATS

2.1. Innledning

Arbeidsmålet i ByPass kan sies å ha vært å utvikle og gjennomføre konkrete tiltak som gir mulighet for voldsforebygging.

Arbeidet med tiltakene skulle gjennomføres innenfor en ressursramme med bruk av 80 sivilt vernepliktige med fokus på å nyttiggjøre den individuelle kompetansen de representerte, eventuelt understøttet av supplerende kompetanseutviklingstiltak.

Utviklingen av tiltakene og bruken av de sivilt vernepliktige skulle skje gjennom et tett samarbeid med utvalgte partnere, primært basert på de voldsforebyggende tiltakene som partnerne arbeidet med eller ønsket å arbeide med rettet mot målgruppen for ByPass.

Det var i utgangspunktet ikke foretatt noen type avgrensning av type partnere utover at de måtte tilfredsstillende kravene som var fastsatt mht tiltakene som skulle gjennomføres. Det var heller ikke fastsatt noen måltall mht antall partnere.

Pr dags dato er det knyttet i alt 24 partnere til ByPass med følgende sammensetning:

- Videregående skoler: 11
- Nettverkspatruljen: 1
- Organisasjoner: 6
- Idrett, kunstnerisk og antirasistisk arbeide: 6

Det samlede arbeidet med rekruttering av sivilt vernepliktige og partnere, tilrettelegging, oppfølging og motiverende tiltak skulle skje innenfor en prosjektorganisasjon med to årsverk, prosjektleder og prosjektmedarbeider.

Vi skal i det følgende foreta en oppsummering og vurdering av resultatene, dvs. de tiltakene man har gjennomført og se de i sammenheng med ressursinnsatsen.

2.2. Resultater

Tiltakene som så langt er utviklet og gjennomført i ByPass kan beskrives på ulike nivåer mht til å tydeliggjøre tiltakenes relevans og potensiale mht voldsforebygging.

På det mest overordnet nivået vil mulighetene for voldsforebygging være knyttet til utvikling av *kontaktformer* som gir muligheter for etablering av et hensiktsmessig *omfang* og *stabilitet* av kontakten med målgruppen for ByPass.

På det neste nivået vil det være avgjørende å kunne definere *voldsforebyggende aktiviteter* som kan gjennomføres innenfor rammen av disse kontaktformene.

Endelig vil det være viktig å definere *hovedarbeidsoppgaver* for de sivilt vernepliktige som kan danne grunnlag for både kontakt og gjennomføring av voldsforebyggende aktiviteter.

2.2.1. Kontakten med målgruppen - former, omfang og stabilitet

Kontaktformer

Samlet sett foregår kontakten med målgruppen på følgende måter/former:

- Synlig tilstedeværelse i miljøet uten direkte kontakt
- Direkte kontakt gjennom samtale og dialog
- Kontakt gjennom telefon

Hovedtyngden av kontakten med ungdommene har helt klart skjedd gjennom de to førstnevnte kontaktformene.

Omfanget av kontakten

Så langt synes de nevnte kontaktformene å ha gitt muligheter for å etablere en omfattende kontakt med målgruppen for ByPass ved at anslagsvis 65-70% av den daglige arbeidstiden for de sivilt vernepliktige brukes til kontakt med ungdommene.

Den øvrige tiden går med til forberedelse/planlegging av disse kontaktene, opplæring, generelle aktiviteter og andre typer av aktiviteter.

Et viktig spørsmål her er knyttet til hvorvidt partnerne i forkant skal ha utviklet og planlagt de voldsforebyggende aktivitetene som de sivilt vernepliktige skal gjennomføre eller om de sivilt vernepliktige også skal brukes i selve planleggingsfasen. I noen sammenhenger henger planlegging og gjennomføring så tett sammen at det vil være naturlig å bruke de sivilt vernepliktige til begge deler. I andre sammenhenger vil det være mer naturlig å prioritere de ressursene som de sivilt vernepliktige representerer til gjennomføring av de konkrete voldsforebyggende aktivitetene. Det er også slik at ulike aktivitetstyper krever forskjellig innsats mht planlegging/forberedelse, f.eks "ravning" sammenlignet med drift av internettkafe. Disse vurderingene må gjøres konkret i forhold til hver partner, men utgangspunkt bør være å involvere de sivilt vernepliktige i størst mulig grad i gjennomføring av aktiviteter som gir mulighet for kontakt med målgruppen og dermed mulighet for voldsforebygging.

Et viktig spørsmål i denne sammenheng har å gjøre med hvor mye av tiden som går med til aktiviteter som ikke kan relateres til målsettingen med ByPass. Ca. halvparten av både de sivilt vernepliktige og partnerne sier at det ikke brukes noen tid på slike aktiviteter i det hele tatt, mens den andre halvparten sier at det "i noen grad" brukes tid på slike aktiviteter.

Den viktigste årsaken til dette synes først og fremst å være at det av forskjellige grunner oppstår tidsbrudd i gjennomføringen av de løpende voldsforebyggende aktivitetene hos partnerne og at de sivilt vernepliktige brukes til ulike typer av forefallende arbeid i disse situasjonene. Å unngå dette helt, fremstår som lite realistisk. Omfanget av det vil imidlertid avhenge av partnernes fokus og evne til

planlegging av de sivilt vernepliktiges arbeid. Ser vi på erfaringene så langt synes situasjonen hos de aller fleste partnerne at de sivilt vernepliktige følges ganske godt opp gjennom en kombinasjon av faste møter, faste individuelle samtaler og daglig løpende kontakt.

2.2.2. Voldsforebyggende aktiviteter

De voldsforebyggende aktivitetene som er gjennomført så langt, kan sammenstilles/grupperes som følger:

- Forhindre at det oppstår voldsepisoder ved tilstedeværelse
- Engasjement av ungdommene i konkrete aktiviteter som gjør de bruker tid på dette i stedet for mer voldsrelaterte aktiviteter
- Utvikling av positive holdninger hos ungdommene gjennom samtale og dialog
- Stoppe/avbryte voldsepisoder ved selv å gripe inn i konkrete situasjoner
- Stoppe eller forhindre voldsepisoder ved å melde fra til andre, f eks politi, kommunale instanser, etc

Volumet/omfanget er størst på de tre førstnevnte aktivitetstypene, mens de sivilt vernepliktige opplever den fjerde aktivitetstypen, dvs. å gripe inn i konkrete konfliktsituasjoner, som det mest utfordrende og vanskelige.

2.2.3. Hovedarbeidsoppgaver for de sivilt vernepliktige

De hovedoppgavene som de sivilt vernepliktige har arbeidet med kan grupperes som følger:

- ”Ravning” på skoleområdet, Oslo Sporveier, Oslo Sentrum og i forbindelse med større arrangementer
- Miljøtiltak i skolen
- Arbeid med ungdom i ungdomsklubber
- Data som verktøy i det voldsforebyggende arbeidet/internettkafe
- Kunst og teater, teaterforestillinger
- Idrett og friluftsliv
- Arbeidsmarkedstiltak
- Antirasistisk arbeide
- Rusproblematikk.

Hovedtyngden av de samlede ressursene er først og fremst brukt på de to førstnevnte hovedoppgavene.

2.2.4. Konklusjon

Så langt har man i ByPass lyktes med å utvikle et sett med tiltak som knytter de sivilt vernepliktige til hovedoppgaver som både gir mulighet for kontakt med målgruppen for ByPass og gjennomføring av voldsforebyggende aktiviteter knyttet til denne kontakten.

2.3. Ressursinnsats

På mange måter kan antall årsverk i prosjektorganisasjonen for ByPass sies å ha vært dimensjonerende for volumet på tiltakene målt gjennom særlig antall sivilt vernepliktige og antall partnere og med forutsetning i en tilfredsstillende kvalitet på tiltakene.

Ser vi på de samlede erfaringer så har man med de to årsverkene som har vært knyttet til prosjektet lyktes med å bygge opp og drifte en total portefølje med opp til 80 sivilt vernepliktig knyttet til ca 20 aktive partnere.

Det har underveis vært en del diskusjoner om mulighetene for å øke antall sivilt vernepliktige innenfor rammen av de samme prosjektressursene. Det er mulig at antallet kan økes noe med begrunnelse i at de oppnådde volumtall har skjedd i en pilotperiode hvor konseptet har vært utviklet fra grunnen av. Men vi vil likevel anbefale en viss forsiktighet i så måte. De volumtall som er realisert i pilotprosjektet er realisert med god kvalitet på selve gjennomføringen av flesteparten av de ulike aktivitetene i prosjektet fra rekruttering av sivilt vernepliktige og partnere, avklaring av tiltak og arbeidsoppgaver for de vernepliktige, kompetanseutvikling, veiledning, motivasjon og oppfølging av vernepliktige og partnere, m.m. Prosjektledelsen har imidlertid hele tiden blitt utfordret på å opprettholde og videreutvikle denne kvaliteten. Det har særlig vært utfordringer mht gjennomføring av kompetanseutviklingstiltak, avklaring av rolle/arbeidsoppgaver for de sivilt vernepliktige, rekruttering av sivilt vernepliktige, oppfølging av vernepliktige og partnere og utvikling av bedre samarbeid mellom partnere. Langt på vei har man lyktes med å håndtere disse utfordringene, noe som trolig ville ha vært vanskelig hvis antall sivilt vernepliktige skulle ha vært særlig høyere.

Ser vi imidlertid på erfaringene fra den siste halvdel av pilotprosjektet har man hatt problemer med å ha 80 sivilt vernepliktige i aktiv tjeneste fordi man har hatt problemer med å rekruttere et slikt antall, rett og slett på grunn av for liten tilgang på interesserte/kvalifiserte vernepliktige.

En helt annen problemstilling er knyttet opp til antall partnere. Bortsett fra 2 av partnerne er antall vernepliktige pr partner liten. Færre partnere med flere sivilt vernepliktige vil kreve mindre prosjektressurser mht oppfølging av partnerne. Samtidig bør antall partnere først og fremst sees i sammenheng med dekningen i forhold til den samlede målgruppen for ByPass.. Sett i et slikt perspektiv burde antall partnere trolig økes en god del.

3. EFFEKTMÅL - OPPNÅDDE RESULTATER

3.1. Voldsforebyggende effekter

Gjennom evalueringen er det gjort forsøk på å etablere et datagrunnlag for å få noen holdepunkter for å vurdere de voldsforebyggende effektene av ByPass i den målgruppen ByPass har vært rettet inn mot.

Dette har vært gjort dels ved å systematisere partnernes og de sivilt vernepliktiges vurderinger i så måte. Dels har det blitt gjort gjennom en strategisk målgruppeundersøkelse med 290 deltakere fordelt på 8 mindre utvalg knyttet til 8 partnere hvor et hovedgrunnlag for uttrekning av utvalgene var kjennskap til ByPass.

En kortfattet oppsummering av resultatene kan sammenfattes som følger:

- bortimot samtlige av partnerne og de sivilt vernepliktige mener at den rolle de sivilt vernepliktige har spilt, har noen eller stor voldsforebyggende effekt. Partnerne er noe mer positive i sin vurdering enn de sivilt vernepliktige
- bortimot samtlige av partnerne og de sivilt vernepliktige mener at ByPass har noen eller stor betydning som voldsforebyggende prosjekt. Partnerne er noe mer positive i sin vurdering enn de sivilt vernepliktige
- ca 1/4 av deltakerne i målgruppeundersøkelsen sier at ByPass har hjulpet dem til å løse konkrete konfliktsituasjoner og/eller påvirket deres holdning til vold/voldsituasjoner
- ca 3/5 av deltakerne i målgruppeundersøkelsen mener at ByPass har bidratt til å redusere antall voldssituasjoner i det miljøet de ferdes i
- ca 1/2 av deltakerne i målgruppeundersøkelsen sier at ByPass har bidratt til å gjøre dem tryggere i det miljøet de ferdes i
- ca 3/4 av deltakerne i målgruppeundersøkelsen sier at de har noe eller god kjennskap til ByPass.

Forskjellen i vurderingene av effektene mellom partnerne og de sivilt vernepliktige skyldes ifølge partnerne selv at de har bedre oversikt over utviklingen mht omfanget av voldsepisoder i de ungdomsmiljøene de jobber mot. Flere av partnerne sier at omfanget har blitt lavere i den perioden ByPass har fungert, og de sier at denne utviklingen i hvert fall delvis kan tilskrives arbeidet til ByPass

Samlet synes det å være ganske klare indikasjoner på at det arbeidet de sivilt vernepliktige utfører har voldsforebyggende effekter. Hovedgrunnen til det er åpenbart at man lang på vei har lyktes med å utvikle tiltak og arbeidsoppgaver for de sivilt vernepliktige som faktisk gir muligheter for gjennomføring av voldsforebyggende aktiviteter.

3.2. Sammenhengen mellom arbeidsoppgaver for de sivile vernepliktige og voldsforebyggende effekter

Grovt sett kan vi sammenfatte de sivile vernepliktiges arbeidsoppgaver i følgende tre hovedgrupper:

- "ravning" som omfatter synlig tilstedeværelse samt kontakt med ungdommene og eventuelt konflikthåndtering knyttet til tilstedeværelsen
- "konkrete aktiviteter" knyttet til ulike typer av arrangementer, teaterforestillinger, friluftsturer, m.m.
- "holdningskampanjer", f eks "Gi rasismen et rødt kort", m.m.

"Ravning"

De viktigste effektene er trolig knyttet til "ravning" i de aktuelle ungdomsmiljøene som virker både trygghetsskapende og voldsdempende. Hovedforutsetningen for at "ravningen" faktisk virker slik er at

- ungdommene har kjennskap til innholdet i ByPass og at ByPasserne er gjenkjennelige
- ByPasserne i konkrete situasjoner demonstrerer at de kan forhindre/stoppe voldssituasjoner ved dels å gripe inn og dels involvere andre instanser i håndteringen av voldssituasjonene.

Dette understreker betydningen av informasjon/PR om ByPass og ByPasserne både internt i ungdomsmiljøene hos den enkelte partner men også mer generelt i det offentlige rom. At en så høy andel som 3/4 av de som deltok i målgruppeundersøkelsen sier at de har kjennskap til ByPass er helt sikker ikke representativt for hele målgruppen for ByPass. Ved trekkingen av utvalgene ble det nemlig som tidligere nevnt, lagt vekt på å velge grupper som ByPasserne hadde erfaring for hadde hatt kontakt med ByPass/ByPasserne og dermed et konkret erfaringsgrunnlag for å mene noe om effektene av ByPass.

Resultatene understreker også betydningen av å utvikle kompetanse hos ByPasserne mht å kunne håndtere konfliktsituasjoner uten at dette kan defineres som noen hovedoppgave.

"Ravningen" har trolig også noen effekter med tanke på å påvirke ungdommenes holdninger til vold og voldsutøvelse.

"Konkrete aktiviteter"

"Konkrete aktiviteter" har trolig først og fremst effekter i forhold til holdningspåvirkning men inneholder også et element av "ravning" med de effekter dette innebærer. Effektene av "konkrete aktiviteter" er dårlig dokumentert i evalueringen.

Med tanke på innholdet i de konkrete aktivitetene er det først og fremst lagt vekt på aktiviteter som appellerer til ungdommene. Gjennomføringen av aktivitetene vil stille krav til de sivile vernepliktiges "faglige" kompetanse.

"Holdningskampanjer"

"Holdningskampanjene" har trolig først og fremst effekter i forhold til holdningspåvirkning, men inneholder og et visst element av "ravning". Effektene av "holdningskampanjer" er dårlig dokumentert i evalueringen.

3.3. Sammenhengen mellom valg av partnere og voldsforebyggende effekter

Grunnlaget for valg av partnere bør være hva slags arbeidsoppgaver de ønsker å bruke de sivile vernepliktige til sett i forhold til de voldsforebyggende effektene man ønsker å skape. Som vi har sett ovenfor kan de arbeidsoppgavene de vernepliktige har hatt i ByPass så langt grupperes som "ravning", "holdningskampanjer" og "konkrete aktiviteter". Ser på de ulike partnerne så synes det å være slik at de i hovedsak har fokus på en av disse arbeidsoppgavene, men som regel med et visst innslag av en eller begge de to andre områdene. Som vi også har sett synes det å være slik at det man så langt har best dokumentasjon på er effektene av "ravning" mht til å skape trygghetsfølelse og redusere antall voldsepisoder i ungdomsmiljøene. De holdningsskapende effektene av "holdningskampanjer" og "konkrete aktiviteter" er det dårlig dokumentasjon på, uten at det dermed ikke er sagt at disse arbeidsoppgavene har slike effekter.

På denne bakgrunn synes det rimelig fornuftig i fortsettelsen å sikre seg partnere med fokus på "ravning" som hovedoppgave for de vernepliktige.

Ut fra vår vurdering tror vi imidlertid det er viktig å ha en partnerportefølje som "påvirker" ungdommene over et *bredt spekter av innfallsvinkler*, dvs. som også omfatter arbeidsoppgaver knyttet til "holdningskampanjer" og "konkrete aktiviteter". Det bør imidlertid legges vekt på å få bedre dokumentasjon på de voldsforebyggende effektene av disse oppgavetyperne.

En viktig problemstilling vil derfor være å ta stilling til sammensetningen av den samlede partnerporteføljen mht hvor mange man ønsker å satse på knyttet til de ulike hovedarbeidsoppgavene.

Vi tror det også er viktig å tenke på sammensetning av partnerporteføljen langs *livssyklusen* til ungdommene. Slik partnerporteføljen er sammensatt i dag er det et hovedfokus på ungdom i videregående skole-alder. Det har underveis i pilotperioden for ByPass vært flere oppslag til også å inkludere ungdomskolene i partnerporteføljen med begynnelse i å påvirke de enkelte ungdommene over en lengre tidsperiode enn hva som er tilfelle nå.

4. REKRUTTERING AV VERNEPLIKTIGE

4.1. Opplegg av rekrutteringsprosessen

Rekrutteringen til tjenesten har skjedd gjennom et særskilt opplegg i forhold til de sivilt vernepliktige ved fremmøte på Dillingøy ved presentasjon av ByPass som prosjekt samt individuelle intervjuer med de som kunne tenke seg en slik tjeneste.

Erfaringene med denne rekrutteringsprosessen er i hovedsak gode, bedømt ut fra både de sivilt vernepliktiges og partnernes erfaringer. Den har sikret godt egnede sivile vernepliktige som har representert en hovedforutsetning for de gode resultatene som er oppnådd.

Det har imidlertid vært noen eksempler på at vernepliktige har "sluppet igjennom" som både partnerne og i og for seg de øvrige sivilt vernepliktige har ment ikke burde ha sluppet igjennom. Dette har gått på "mangler" i forhold til motivasjon, initiativkraft, arbeidsvaner, m.m. Disse uheldige eksemplene har gitt en god illustrasjon på viktigheten av det rekrutteringsopplegg som er gjennomført, særlig intervjuene.

De uheldige eksemplene har imidlertid også dannet grunnlag for ønsker fra flere av partnerne om å komme med i utvelgesprosessen på et tidligere tidspunkt enn det de har gjort i pilotprosjektet. Det har vært en del diskusjon rundt de praktiske mulighetene for å få dette til. Det som imidlertid åpenbart kunne gjøres og som også er gjort, var styrke kontakten mellom prosjektledelsen og den enkelte partner underveis i utvelgesprosessen, slik at partnerens ønsker mht egnet ble mest mulig tydeliggjort.

4.2. Den vernepliktiges tjenestetid

Hovedtyngden av de som har blitt rekruttert til ByPass har avtjent normal tjenestetid. Det har imidlertid også vært et visst innslag av vernepliktige med avkortet tjenestetid. Dette har på delvis blitt opplevd som mindre gunstig av flere av partnerne fordi det skaper mindre kontinuitet i det voldsforebyggende arbeidet og mer ressursbruk på innføring og avvikling av vernepliktige. Prosjektledelsen har delvis prøvd å svare på dette ved å knyttet disse først og fremst til Nettverkspatruljen.

På den andre side har vernepliktige med avkortet tjenestetid gjennomgående vært noe eldre enn de øvrige, noe som har representert en ressurs i seg selv.

4.3. Tilgang på vernepliktige

Det som først og fremst har fremstått som problematisk med rekrutteringen av sivilt vernepliktige har vært mangel på tilgang ved fremmøtet på Dillingøy. Dette har ført til frustrasjoner hos enkelte av partnerne fordi de ikke har fått sivilt vernepliktige på det tidspunkt de hadde planlagt og ønsket seg.

Årsaken til dette har ikke vært nedgang i antall sivilt vernepliktige totalt, men først og fremst at flere allerede har bestemt seg for oppdragsgiver ved oppmøte på Dillingøy. Det fremstår derfor som en viktig utfordring å nå de sivilt vernepliktige med informasjon om ByPass allerede før de møter opp på Dillingøy.

5. DE VERNEPLIKTIGES ERFARINGER MED OG INNSTILLING TIL TJENESTEN

Gjennomgående er de vernepliktiges erfaringer med tjenesten meget gode.

De vernepliktige har i utgangspunktet hatt en god motivasjon for å avtjene verneplikten i ByPass og bedre enn for å avtjene vanlig sivil verneplikt. Dette er dokumentert i følgende tabell knyttet til fjerde runde i underveisevalueringen.

<i>Hvordan var motivasjonen din for å avtjene</i>	Dårlig	Middels	God	N
Ordinær sivil verneplikt	8%	34	58	50
Den sivile verneplikten i ByPass	2	20	78	50

De vernepliktiges fornøydhet med tjenesten har vært meget god som dokumentert i følgende tabell knyttet til fjerde runde i underveisevalueringen.

<i>Hva synes du så langt om å avtjene din sivile verneplikt i ByPass?</i>	Lite tilfreds	Middels tilfreds	Tilfreds	N
De sivile vernepliktiges vurdering	2%	16	82	50

De viktigste forklaringene på denne fornøydheten synes å ha vært følgende:

- Meningsfylt/positiv/motiverende tjeneste
- Meget godt sosialt miljø
- Kontakten/bli kjent med målgruppen (ungdommene)
- Lære/utvikle meg selv
- God prosjektledelse
- Gode arbeidsforhold, arbeidstid

En forutsetning for opplevelsen av ByPass som en meningsfylt tjeneste er knyttet til at man har klart å være tydelig overfor de vernepliktige mht mål og målgruppe for ByPass samt de vernepliktiges rolle/oppgaver. 2/3 av de vernepliktige opplever avklaringen av ml og målgruppe for ByPass som godt avklart. 5/6 av de vernepliktige opplever sin rolle/oppgaver som godt avklart.

I noe mer generell forstand sitter vi med et klart inntrykk av at sivile vernepliktige gjennom sine erfaringer i ByPass får utviklet og styrket sine holdninger til og kompetanse om vold- og voldsforebygging. Det er rimelig å anta at de vil agere ut fra disse holdningene senere i livet og at ByPass på denne måten vil ha viktige langsiktige effekter.

6. SAMARBEID OG INTEGRASJON MELLOM DE ULIKE PARTNERNE MED FOKUS PÅ NETTVERKSPATRULJEN

Grunnlaget for å sette fokus på samarbeid og integrasjon mellom partnerne er knyttet til forståelsen av ByPass som et regionalt tiltak hvor et større antall partnere i prinsipp arbeider med voldsforebyggende tiltak mot den samme målgruppen.

Prinsippielt bør den samlede partnerporteføljen dekke de ulike typene av ungdomsmiljøer som den samlede målgruppen er knyttet til både i skole og fritid. Generelt ville det være ønskelig at partnerne samlet kan fange opp ungdommene

- På vei til skole
- I skoletiden, både i frikvarter og i undervisningstid
- På vei fra skole til hjem

- På vei fra skole til fritidsaktiviteter
- I fritidsaktivitetene
- På vei fra fritidsaktiviteter og hjem

Samtidig er det et viktig trekk ved den totale målgruppen at

- Mange av ungdommene er deltakere i flere av de ulike ungdomsmiljøene
- Enkelte grupper holder sammen på tvers av skole og fritid.

Videre er det et viktig trekk ved det samlede utvalg av partnere at en del av dem har utviklet voldsforebyggende tiltak som kan være interessante for de andre partnerne å få gjennomført hos seg, f.eks. fremførelse av teaterforstillinger med innhold knyttet til vold- og konfliktprobatikk. Samlet sett synes det derfor å være både gode grunner for og muligheter for å styrke ByPass sin eksponering overfor målgruppen gjennom samarbeid og integrasjon. Samarbeidet kan dessuten gi muligheter for mer effektiv ressursutnyttelse og kompetansedeling, erfaringsutveksling og læring mellom partnerne.

Som det fremgår av understående tabell hentet fra fjerde runde i underveisevalueringen, er det utviklet en viss kontakt/samarbeid mellom de ulike partnerne, men kontaktnivået synes lavt.

<i>I hvilken grad har dere så langt hatt kontakt med de andre partnerne i ByPass utenom partnersamlingene?</i>	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	N
Nettverkspatroljen	29%	35	35	17
Sogn videregående skole	58	33	8	12
Sandaker videregående skole	54	39	7	13
Elvebakken videregående skole	69	23	7	13
Ulsrud videregående skole	64	29	7	14
Foss videregående skole	83	17	0	12
Ullern videregående skole	77	23	0	13
Stovner videregående skole	77	23	0	13
Hellerud videregående skole	69	23	7	13
Bredtvedt videregående skole	69	23	7	13
Manglerud videregående skole	75	17	8	12
Holtet videregående skole	77	15	8	13
Norsk Folkehjelp	79	14	7	14
Kirkens Bymisjon	85	8	8	13
Oslo Røde Kors/Groruddalen Ressurssenter	100	0	0	12
Oslo Røde Kors internasjonale senter (ORKIS)	92	8	0	13
Riverside	64	21	14	14
Friluftssenteret i Gamle Oslo (FRIGO)	77	8	15	13
Nord og Ned produksjoner	57	43	0	14
VietNor	100	0	0	13
Vålerenga	71	21	7	14
Oslo Sportsklubb	79	14	7	14
Norges Kampsportforbund	100	0	0	13
Miljøtelefonen	83	0	17	12

Som det fremgår er skiller Nettverkspatroljen seg ut som den partnerne som flest av de andre har kontakt med, og særlig skolene.

Skolenes erfaringer med Nettverkspatroljen som en mobil enhet som i særlige situasjoner kan forsterke skolenes voldsforebyggende arbeide, er meget positive. I den siste tiden av pilotprosjektet er virkeområdet for Nettverkspatroljen delvis utvidet til å omfatte en del av de andre partnerne, særlig i forbindelse med større arrangementer. Den er delvis også tatt i bruk til "ravning" mer generelt i det offentlige rom på tidspunkter og steder hvor ungdommen samler seg. Dette oppfatter vi som en riktig og positiv utvikling av Nettverkspatroljen.

Samtidig som kontakten og samarbeidet mellom partnerne er lavt, mener ca 90% av partnerne at det er noe viktig/viktig å utvikle et tettere samarbeid mellom partnerne. De sivile vernepliktige mener det samme.

På den siste partnersamlingen i ByPass ble spørsmålet om samarbeid tatt opp som et eget tema. Resultatet av dette var at

- det ble gjort en god del tosidige avtaler om senere kontaktmøter
- det ble avklart et arbeidsopplegg for videre arbeid med håndtering av rusproblematikk mellom flere av skolene

Vi tror det ligger et viktig potensialet for å styrke det voldsforebyggende arbeidet i ByPass og effekter av dette gjennom å videreutvikle samarbeidet mellom partnerne. Vi mener dette bør være et prioritert område for videreutvikling av ByPass i årene som kommer.

7. OPPLÆRINGENS INNHOLD SOM ET TJENESTEFORBEREDENDE TILTAK

Det har vært mye fokus på opplæringselementet i ByPass. Vi tror det er viktig å være tydelige på opplæringsens rolle og plass i det samlede opplegget av ByPass. Vi minner om at kjerneideen i ByPass er å *utnytte* de individuelle kompetanseressursene som de sivilt vernepliktige representerer i et samfunnsnyttig arbeid, knyttet til det engasjement og de holdningene som har dannet grunnlaget for å søke om avtjening av sivil verneplikt. Utgangspunktet har ikke vært å rekruttere inn vernepliktige som skal læres opp og hvor det som læres skal danne hovedgrunnlaget for den tjenesten de skal utføre. Dette betyr at opplæringselementet i ByPass i utgangspunktet må oppfattes som et *supplerende* og ikke grunnleggende element. Opplæringen er ment å befordre den tilleggskompetansen som er nødvendig for at de kan utnytte de individuelle kompetanseressursene de bringer med seg inn i tjenesten. En grunnleggende forutsetning for dette er selvfølgelig at de sivilt vernepliktiges rolle og arbeidsoppgaver i hovedsak baseres på og tilpasses disse individuelle kompetanseressursene.

På dette grunnlaget synes det som om opplæringen kan avgrenses til følgende hovedområder:

- Innføring i ByPass mht til mål/målgruppe, oppgaver, organisatoriske forhold, m.m.

- Innføring i partnerens organisasjon og mål, oppgaver og organisering av partnerens voldsforbyggende arbeid
- Innføring i mål, oppgaver og organisering for ulike typer av samarbeidspartnere, som polit og ulike kommunale instanser

I tillegg synes det behov for å styrke de sivilt vernepliktiges kompetanse mht konflikthåndtering, ut fra at de kommer opp i slike situasjoner og har behov for å demonstrere at de kan håndtere dem et stykke på vei, i hvert fall så langt at voldsutviklingen stoppes.

Samlet vurdert fremstår opplæringstiltakene som kun middels vellykket. Vi tror hovedårsaken til dette har å gjøre med relevansen av innhold og pedagogisk opplegg i forhold til de sivile vernepliktiges erfaringsbakgrunn på det tidspunkt opplæringen ble gjennomført

De sivile vernepliktiges opplevde behov for kompetanseutvikling knyttet til deres praktiske erfaringer med arbeidsfeltet, bør styre innhold i, tidspunkt for og pedagogisk opplegg av opplæringen. Konkret betyr dette at deltakelse på grunnkurset bør skjje først etter at den enkelte har fått noe praktiske erfaringer med tjenesten i ByPass. Dette er det allerede tatt hensyn til ved at den enkelte deltar på grunnkurset først etter 3 måneders tjenestetid.

Det bør videre legges vekt på supplerende opplæring underveis styrt av konkrete behov. Det bør særlig legges vekt på å vri denne opplæringen vekk fra kursformen over mot pedagogiske arbeidsformer rettet inn mot kompetanseutvikling gjennom erfaringslæring, understøttet av f eks aktiv veiledning.

En slik pedagogikk kan samtidig bidra til å utvikle ny kunnskap om voldsforebygging.

Prosjektledelsen tok i forbindelse med siste samling for de sivilt vernepliktige initiativ til å arbeide i en slik retning ved at innholdet i samlingen var fokusert på å få de vernepliktige til å systematisere, dele og videreutvikle sine erfaringer med konflikthåndtering. Ambisjonen var å arbeide videre med å stille sammen disse erfaringen i en form for "håndbok i konflikthåndtering i ByPass" som også kan danne grunnlagsmateriale for behandling av dette temaet på grunnkurset for de sivilt vernepliktige.

Vi tror dette representerer et riktig og viktig utviklingsområde for ByPass som det bør satses enda sterkere på i tiden fremover, også sett i forhold til å trekke partnerne inn i en slik utviklingsprosess

8. PARTNERNES ERFARINGER, INNSTILLING OG FORHOLD TIL SITT ANSVAR OG OPPGAVE SOM PARTNER

Partnernes erfaringer med gjennomføringen av ByPass er meget gode. Hovedgrunnen til dette kan sammenfattes som følger:

- kompetente og positive sivilarbeidere som fungerer som gode rollemodeller
- ByPass gir god støtte til og representerer en viktig styrking av partnernes voldsforebyggende arbeide. Ca 90% av partnerne gir uttrykk for at den rollen den/de sivile vernepliktige spiller er viktig for partnernes voldsforebyggende arbeid. De er også meget godt fornøyd med den tilleggsstøtten de får gjennom Nettverkspatruljen
- godt fungerende prosjektledelse som de opplever som støttende og ubyråkratiske

Samlet sitter vi med et meget klart inntrykk av at partnerne har et klart engasjement mht voldsforebyggende arbeid med utvikling og gjennomføring av voldsforebyggende tiltak som de bruker de sivilt vernepliktige systematisk inn i.

Seriøsiteten i dette arbeidet kommer også klart til uttrykk i den måten de forholder seg til de sivilt vernepliktige på gjennom introduksjon, opplæring, avklaring av arbeidsoppgavene og løpende oppfølging og veiledning.

Partnerne er også rimelig klar i sin vurdering av innretningen av ByPass som et regionalt voldsforebyggende tiltak rettet mot en felles målgruppe hvor den enkelte partner kan se sitt eget voldsforebyggende arbeid i sammenheng med de andre partnernes arbeid. I tillegg til å se muligheter for synergieffekter i dette, virker kontakten og samarbeidet med de andre partnerne inspirerende i eget arbeid.

Det å se ByPass som et regionalt tiltak er ikke avgrenset til samspillet mellom partnerne. Det omfatter også samspillet med andre enheter som spiller roller i det voldsforebyggende arbeidet, f eks politi og ulike kommunale etater. En del av partnerne gir uttrykk for at ByPass har hjulpet til å etablere en bedre kontakt med disse.

9. PARTNERNES INNSTILLING TIL ANSVAR OG OPPGAVE DERSOM DET STILLES KRAV OM (1) BOLIG OG (2) BETALING FOR TJENESTEN

Et element i ByPass som pilotprosjekt har vært at partnerne har kunnet bruke de sivilt vernepliktige vederlagsfritt og heller ikke har behøvd å stille bolig til disposisjon fordi de vernepliktige forutsetningsvis skulle rekrutteres fra Oslo.

Partnerne har vært tydelig på at det at de ikke har hatt direkte økonomiske kostnader for bruken av de sivilt vernepliktige, har vært viktig for dem. Ca 90% av partnerne har hele tiden sagt dette. Det er derfor vært betydelig spenning i prosjektledelsen mht hva som vil skje dersom partnerne må betale for bruken av de vernepliktige etter de samme retningslinjer som gjelder for oppdragsgivere utenfor ByPass.

Det har vært antatt at et viktig moment mht partnernes betalingsviktighet har vært deres opplevde nytte av den jobben de sivilt vernepliktige gjør. Som vi har sett tidligere har partnerne gjennomgående vurdert denne nytten meget positivt. På den andre siden har det vært viktig for Siviltjenesteadministrasjonen ikke å forskusle de resultatene som er oppnådd og de fremtidige mulighetene for å oppnå tilsvarende om ikke enda bedre resultater, ved å vanskeliggjøre rekrutteringen av partnere gjennom å kreve normal kostnadsdekning fra partnerne.

Siviltjenesteadministrasjonen valgte derfor på et bestemt tidspunkt å advisere som et første skritt å kreve en økonomisk kostnadsdekning tilsvarende 25% av det som ellers er normalt samt at partnerne i de tilfeller hvor den vernepliktige ikke har egen bolig i Oslo må stille slik bolig til disposisjon.

De fleste partnernes reaksjon på dette har i første omgang ikke gitt noen indikasjoner på at noen av dem vil trekke seg som partner. Det vil muligens kunne få konsekvenser for antall sivilt vernepliktige den enkelte partner ønsker å knytte til seg. Særlig gjelder det de partnerne som i pilotprosjektet har knyttet til seg mange sivilt vernepliktige. Vi sitter likevel med et inntrykk av at de fleste partnerne opplever ByPass som et så viktig tilskudd til eget voldsforebyggende arbeid at reaksjonene først og fremst har gått i retning av sette fokus på mulighetene for å finne måter å skaffe finansiering av disse kostnadene, bl a gjennom samarbeid med ulike offentlige instanser.

En mer generell problemstilling knyttet til ovenstående er *grunnlaget* for å kreve kostnadsdekning fra partnerne. Hovedgrunnlaget har vært knyttet til at de vernepliktige stilles til oppdragsgiverens disposisjon *fullt ut*. I ByPass er dette bare delvis tilfelle. De vernepliktige som knyttes Nettverkspatruljen er egentlig knyttet til SAD som oppdragsgiver. Det er dessuten lagt vekt på en fleksibel bruk av de vernepliktige som er knyttet til de ulike partnerne i ByPass ved at de også i kortere og lengre perioder knyttes til Nettverkspatruljen. Det er derfor ikke rimelig å forvente kostnadsdekning fra partnerne i ByPass på lik linje med de øvrige oppdragsgiverne for sivile vernepliktige.

10. STRUKTUR FOR OG ORGANISERING (1) SETT I FORHOLD TIL PROSJEKTET SOM PROSJEKT, OG (2) SOM ORDINÆRT TILTAK

Som tidligere nevnt har prosjektet vært organisert med prosjektleder og prosjektmedarbeider lokalisert til Oslo. Prosjekteier har vært Siviltjenesteadministrasjonen på Dillingøy. Styringsgruppen har hatt representanter fra Siviltjenesteadministrasjonen, Justisdepartementet og tillitsvalgt for de sivilt vernepliktige.

I den innledende fasen i pilotprosjektet var det en del ulikheter i oppfatningen av hensikten med prosjektet med konsekvenser for hvilke problemstillinger som ble fokusert ved en eventuell overgang til fast tiltak. Dette omfattet også problemstillinger knyttet til de fremtidige økonomiske rammer for gjennomføringen av ByPass som et fast tiltak.

Det ble imidlertid ganske raskt utviklet en felles forståelse av hensikten med ByPass og de fremtidige trusler og muligheter ved en eventuell overgang til fast tiltak. Etter dette har samarbeidet mellom prosjektledelse, prosjekteier og styringsgruppe fungert meget godt.

Som vi har vært inne på tidligere har selve prosjektledelsen fungert på en meget god måte i forhold til de sivilt vernepliktige og partnerne mht til rekruttering, opplæring, planlegging og oppfølging. Ikke minst har prosjektledelsen bidratt til å skape et meget godt miljø både blant de sivilt vernepliktige og partnerne som i sin tur har bidratt til å skape motivasjon og engasjement.

I praksis har det vist seg å være et stort behov for oppfølging og koordinering fra prosjektledelsens side både i forhold til de sivilt vernepliktige og partnerne. Dette har vært et område hvor det underveis har vært klare ønsker fra begge gruppene om forsterket innsats.

Den måten som prosjektledelsen har vært ivaretatt på tror vi vanskelig kunne ha vært gjort på samme måte hvis prosjektledelsen ikke hadde vært lokalisert til Oslo.

Planlegging og oppfølging i det daglige knyttet til Nettverkspatruljen tror vi vanskelig kunne ha vært gjort fra et annet sted enn Oslo.

Det synes derfor rimelig åpenbart at det var meget fornuftig å lokalisere prosjektledelsen til Oslo. Disse erfaringene tilsier også at ByPass som fast tiltak i Oslo fortsatt bør få en ledelse lokalisert til Oslo. Denne konklusjonen er jo også allerede gjort av prosjekteieren i sammenheng med beslutningen om videreføre ByPass som fast tiltak.

Denne beslutningen har også vært meget avklarende for problemstillingene rundt integreringen av ByPass som fast tiltak i Siviltjenesteadministrasjonen på Dillingøy. En hovedproblemstilling i utgangspunkt var hvordan de faste personalressursene på Dillingøy skulle organiseres mht til ledelse og styring av ByPass. Dette er løst ved at det er tilsatt egne ressurser for dette.

Det er også gjennom pilotprosjektet utviklet en arbeidsform mellom prosjektledelsen i Oslo mht til rekruttering og oppfølging av prosjektet som anbefales videreført når ByPass fra 01.01.02 går over til å bli et fast tiltak.

11. KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

11.1. Konklusjoner

Samlet synes ByPass pr dags dato å være kjennetegnet ved:

- *positive arbeidsresultater* mht
 - rolle/oppgaver for de sivile vernepliktige som gir muligheter for voldsforebyggende og voldshindrende effekter
 - rolle/oppgaver for de sivile vernepliktige med betydelig relevans for og godt integrert i partnernes voldsforebyggende arbeide
 - i hovedsak vel fungerende og motiverte sivile vernepliktige og partnere
- *positive holdepunkter* for å mene at prosjektet har både voldsforebyggende og voldshindrende effekter, bedømt ut fra partnernes, de sivile vernepliktiges og målgruppens erfaringer og vurderinger.
- gjennomgående *positive erfaringer* med gjennomføring av prosjektet mht
 - rekruttering av partnere og sivilt vernepliktige
 - klarhet i mål og målgruppe for ByPass
 - klarhet i rolle/oppgaver for de sivilt vernepliktige
 - oppfølging av partnerne og de sivilt vernepliktige
 - meget godt sosialt miljø blant de sivilt vernepliktige
 - løpende arbeide for å videreutvikle ByPass som tjenesteform
- gjennomgående *middels positive erfaringer* med gjennomføring av prosjektet mht
 - opplæring av de sivilt vernepliktige
 - lav innbyrdes kontakt mellom partnerne samtidig som de opplever slik kontakt som viktig
 - informasjon og profilering av ByPass, særlig internt hos partnerne

11.2. Anbefalinger

Videreføring av positive erfaringer

Et hovedanliggende i videreføringen av ByPass må være å hegne om de positive erfaringene som er gjort i pilotprosjektet. Dette gjelder særlig å opprettholde det engasjement og motivasjon som har preget alle deltakerne i prosjektet. Vi tror dette særlig dreier seg om å videre det lederskap som har vært utøvd i prosjektledelsen, understøttet av både prosjekteier og styringsgruppe. Mulighetene for å få dette til burde være meget gode med forutsetning i at man skal arbeide videre med de samme personalressursene og at det pr dags dato ikke er noen indikasjoner på at noen av partnerne ønsker å trekke seg ut, snarere tvert imot.

Vi tror også at det er viktig å videreføre den utviklingsorienterte innretningen på det lederskapet som har vært utøvd. For å opprettholde engasjement og motivasjon er det viktig hele tiden å kunne være på jakt etter nye muligheter for å videreutvikle ByPass.

Utviklingsmuligheter

Ut fra erfaringene i ByPass synes det å foreligge viktige utviklingsmuligheter på følgende områder:

- samarbeid mellom partnerne, mht til erfaringsutveksling/læring, bruke hverandres tjenester og utvikle fellestiltak
- ytterligere utvide og styrke kontakten og samarbeidet med andre enheter som har oppgaver med relevans for det voldsforebyggende arbeidet i ByPass
- videreføre arbeidet med kompetanseutvikling med fokus på erfaringsbasert læring knyttet til videreutvikling av tiltak, metoder og arbeidsformer innenfor rammen av ByPass
- legge større vekt på og utvikle tiltak for å spre informasjon og kunnskap om ByPass særlig internt i de ungdomsmiljøene som den enkelte partner arbeider mot
- utvikle klarere kriterier for valg og sammensetning av en partnerportefølje med fokus på arbeidsoppgaver for de sivile vernepliktige som kan bidra til å skape de voldsforebyggende effekter man har som målsetting med ByPass

REFERANSER

- K. Aarvak: ByPass underveisevaluering, statusrapport pr. 31.01.01, STØ
- K. Aarvak: ByPass underveisevaluering, statusrapport pr. 30.04.01, STØ
- K. Aarvak: ByPass underveisevaluering, statusrapport pr. 01.09.01, STØ
- K. Aarvak: ByPass underveisevaluering, statusrapport pr. 15.11.01, STØ
- K. Aarvak: ByPass sluttevaluering, målgruppeevaluering, desember 2001, STØ
- P. Bertelsen: Prosjektluttrapport for ByPass, desember 2001, SAD